

Dr hab. prof. UMCS Małgorzata Podolak
Katedra Systemów Politycznych i Praw Człowieka
Instytut Nauk o Polityce i Administracji
Wydział Politologii i Dziennikarstwa UMCS

Lublin 10 czerwca 2022 r.

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Moniki Cukier-Syguły pt. *Samorządowe elity polityczne miast na prawach powiatu w województwie śląskim po wyborach 2018 roku.*

Dysertacja napisana pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Sylwestra Wróbla, Uniwersytet Śląski, Katowice 2022, ss. 274.

Problem badawczy

Problematyka samorządu terytorialnego oraz samorządowych elit politycznych jest tematem często podejmowanym przez badaczy zarówno w Polsce, jak i za granicą. Jest to temat niezwykle atrakcyjny ze względu na swoją aktualność, a także zmienność związaną z wyborami na szczeblu lokalnym. Możemy także wspomnieć o interdyscyplinarnym charakterze podjętych badań, gdyż nie tylko my politolodzy badamy elity polityczne, ale także socjologowie oraz przedstawiali innych dyscyplin z zakresu nauk społecznych. Tematyka doktoratu wpisuje się w obszar badań politologicznych nad samorządowymi elitami miast na prawach powiatu. Podjęcie tej problematyki przez Doktorantkę uznaję za w pełni uzasadnione i wartościowe poznawczo. Jest to zagadnienie również niezwykle aktualne ze społecznego i politycznego punktu widzenia. Należy docenić starania

Autorki w kwestii połączenia ważnego i aktualnego problemu badawczego z zastosowaniem praktycznym. Jest to niezwykle cenny walor recenzowanej dysertacji.

Struktura rozprawy

Struktura pracy jest niezwykle przemyślana i logiczna, nie budzi żadnych zastrzeżeń. Struktura zaproponowana przez Autorkę jest logiczną konsekwencją wynikającą z precyzyjnego sformułowania problemu badawczego oraz pytań badawczych, co z kolei przekłada się na klarowną i spójną koncepcję przeprowadzonego w pracy wywodu. Autorka kierowała się zasadą konstruowania struktury pracy, opartą na przyjęciu czytelnego kryterium porządkowania logiki układu treści przy jednoczesnym zachowaniu kryterium jej rozłączności. Tytuł rozprawy w pełni odpowiada zawartości recenzowanego tekstu. Badania empiryczne obejmowały okres od października 2019 r. do stycznia 2020 r.

Praca składa się z pięciu rozdziałów poprzedzonych wstępem, zakończenia, bibliografii, spisu tabel, spisu rysunków, aneksu, streszczenia i słów kluczowych w języku polskim i angielskim. Struktura rozprawy jest wypracowana, oparta na klarownej koncepcji.

Poszczególne rozdziały liczą około pięćdziesięciu stron co absolutnie nie zaburza struktury pracy, wręcz odwrotnie zachowano między rozdziałami proporcje, logikę podziału treści oraz wynikania.

Logiczna jest także wewnętrzna struktura rozdziałów.

Należy przyznać, że Doktorantka z pełną swobodą porusza się w sferze analizowanych zjawisk wykazując się znajomością tematu. Dowodzi to po pierwsze, że Doktorantka posiada wiedzę na analizowany temat; po drugie – posiadała umiejętności w formułowaniu naukowych opinii (hipotezy badawcze, pytania, cele); po trzecie – potrafi przekazać swoją wiedzę w sposób komunikatywny.

Treść rozprawy

Należy zdecydowanie podkreślić, że recenzowana dysertacja jest pracą politologiczną. Przekonuje o tym zarówno konstrukcja opracowania, styl narracji, dobór celów i metod badawczych.

Pracę podzieloną jest na dwie części, pierwsze dwa rozdziały mają charakter czysto teoretycznych, rozdziały pozostałe są analizą empiryczną badań konkretnych elit politycznych w konkretnym powiecie, w konkretnym czasie.

Jeżeli chodzi o wstęp pracy został on przygotowany bardzo dobrze. Zawarte są w nim wszystkie elementy, tj. struktura pracy, cel, hipotezy i pytania badawcze, wykorzystane metody, źródła, stan literatury.

We wstępie Doktorantka zwięźle zaprezentowała genezę elit politycznych, odniosła się do polskich badań nad problematyką lokalnych elit politycznych, słusznie zauważając, że ów temat nie ma zbyt długich tradycji i początkowe badania podejmowane były przez przedstawicieli nauk socjologicznych.

Oceniając cel rozprawy, pytania badawcze, hipotezę, problem badawczy należy podkreślić, że są one sformułowane prawidłowo i absolutnie adekwatne do problematyki badań. Celem analiz przeprowadzonych na potrzeby dysertacji jest poszerzenie dorobku badań nad lokalnymi elitami politycznymi. Badania dotyczą kwestii funkcjonowania jednostek lokalnych, wymiany elit politycznych, władzy, decyzji politycznych. Podjęte przez Autorkę badania mogą stanowić pewnego rodzaju replikę pozwalając badaczom na prowadzenie podobnych badań w innych województwach. Autorka także we wstępie zapewnia o możliwości udostępnienia swoich badań poprzez platformę OSF Home. W przyszłość można będzie spróbować przeprowadzić podobne badania np. w tym samym czasie we wszystkich województwach w Polsce. Należy zwrócić uwagę, iż każdy rozdział kończy podsumowanie i uwagi końcowe. Jest to analiza rzeczowa i obiektywna, ale zarazem krytyczna.

Przedmiotem analiz podjętych przez Autorkę jest miejska elita polityczna. Skonstruowane zostały dwa cele badawcze:

- Zbadanie wskaźnika wymiany śląskiej elity politycznej w miastach na prawach powiatu;

- Próba bliższego poznania obecnej lokalnej elity politycznej miast na prawach powiatu w województwie śląskim wyłonionej w wyborach 2018 roku.

Główne pytanie badawcze koncentruje się wokół problemu wymiany oraz orientacji politycznej lokalnych elit politycznych w miastach na prawach powiatu w województwie śląskim.

Autorka wyznaczyła jedną hipotezę badawczą: *Względnie stabilne elity polityczne miast na prawach powiatu w województwie śląskim charakteryzuje dominacja orientacji centrowo-prawicowej*. Wyznaczając jedną hipotezę główną należałoby się spodziewać hipotez szczegółowych, tych jednak nie ma.

Sformułowano dziesięć pytań badawczych o charakterze eksploracyjnym;

- Jaka jest struktura socjodemograficzna badanych elit politycznych?
- Czy członkowie lokalnych elit politycznych pełnili w przeszłości inne funkcje polityczne?
- Jaki jest poziom zadowolenia z pełnionej funkcji?
- Jakie czynniki decydują o awansie członków elity politycznej?
- Jak przedstawiciele lokalnej elity politycznej postrzegają politykę oraz władzę?
- Jak przedstawiciel lokalnej elity politycznej oceniają wykonywanie władzy przez organ uchwałodawczy oraz wykonawczy?
- Jak przedstawiciele lokalnej elity politycznej postrzegają lokalną elitę polityczną w swoich miastach?
- W jakich obszarach mieszkańcy angażują się w życie miasta, zdaniem lokalnej elity politycznej?
- Jak wygląda zróżnicowanie w zakresie dostrzegania przez lokalne elity polityczne współczesnych problemów gospodarczych miast?
- Jak przedstawiciele lokalnej elity politycznej oceniają jakość życia w mieście?

Rozdział pierwszy pt. *Elity polityczne w koncepcjach i modelach naukowych* jest rozdziałem wprowadzającym. Autorka zaprezentowała ewolucję badań nad elitami politycznymi, koncepcję cyrkulacji elity politycznej Vilfedi Pareto. Omówiono także zagadnienia związane z funkcjami elit politycznych oraz rolą elit w systemie politycznym. Jest to niezbędne dla dalszych rozważań.

Rozdział drugi pt. *Miasto na prawach powiatu jako jednostki samorządu terytorialnego*, jest drugim teoretycznym rozdziałem również niejako wprowadzającym w tematykę. Autorka scharakteryzowała w nim wieloznaczność pojęcia „samorząd terytorialny”, prezentując także ewolucję pojęcia oraz zawiłości prawne i odmienności w poszczególnych systemach prawnych. Ukazano również kształtowanie się samorządu terytorialnego w Polsce. W kolejnych podrozdziałach skupiono się na przedstawieniu charakterystyki instytucjonalno-prawnej miast na prawach powiatu, ich zdań, finansowania, uwarunkowań prawnych organów stanowiąco-kontrolnych i wykonawczych.

Kolejne trzy rozdziały dotyczą badań empirycznych Autorki.

Rozdział trzeci pt. *Wskaźniki wymiany elity politycznej. Analiza*. W tym rozdziale Autorka zbadała wskaźnik wymiany elity politycznej w 19 miastach na prawach powiatu w województwie śląskim. Analizę zjawiska przeprowadzono dla składu rad miejskich, prezydentów miast oraz komitetów wyborczych. Autorka przyjęła dwie cezury czasowe: rok 1998 jeżeli chodzi o prezydentów miast oraz 2002 r. jeżeli chodzi o proces wymiany komitetów.

W rozdziale czwartym pt. *Samorządowe elity polityczne w miastach na prawach powiatu wyłonione w wyborach 2018 roku. Przebieg badania, charakterystyka próby badawczej, wyniki badania*. W tym rozdziale Pani Magister poddała badaniu wyłonione w wyborach 2018 r. elity polityczne w 19 miastach na prawach powiatu w województwie śląskim. Badanie trwało cztery miesiące-od października 2019 r. do stycznia 2020 r. Autorka opracowała samodzielnie kwestionariusz ankiety członków rad miast na prawach powiatu oraz prezydentów miast. W tym rozdziale Autorka zaprezentowała pierwszą część wyników badań pozyskanych z kwestionariusza ankiety.

Ostatni piąty rozdział pt. *Samorządowe elity polityczne miast na prawach powiatu wobec zjawisk społeczno-politycznych oraz sposobu wykonywania zadań* jest rozdziałem, w którym następuje kontynuacja wyników badań empirycznych. Omówiono w nim opinie radnych oraz prezydentów na temat zjawisk społeczno-politycznych, problemów gospodarczych, zaangażowania mieszkańców oraz jakości życia w mieście. W opracowaniu danych posłużono się programem IBM SPSS Statistics, do analiz użyto testów chi-kwadrat oraz test ANOVA Kruskalla-Wallisa.

Podsumowanie części merytorycznej zostało zawarte w zakończeniu dysertacji. W tej części Doktorantka odniosła się do postawionych we wstępie celów, hipotez badawczych i pytań. W zakończeniu Autorka przedstawia interesujące wnioski. Należy zwrócić uwagę, ■ każdy rozdział

kończy podsumowanie i uwagi końcowe. Jest to analiza rzeczowa i obiektywna, ale zarazem krytyczna.

Pod **względem formalnym** pracę ocenić należy jako staranną i poprawną. Biorąc pod uwagę fakt, że zdecydowana większość pracy są to badania własne Doktorantki, praca jest niezwykle czytelna i przejrzysta. Ilość wykresów i tabel absolutnie nie zaburza przekazu treści. Język jest bardzo komunikatywny i to co należy szczególnie podkreślić Doktorantka stosuje siatkę pojęć charakterystycznych dla nauk o polityce i administracji. Język, obok przedmiotu badań, teorii i metodologii – jest jednym z czterech elementów określających tożsamość nauk o polityce i administracji jako dyscypliny. Przypisy zostały zrobione prawidłowo, wartościowe i w treści i w formie, informują o wykorzystanych źródłach, mają też charakter uzupełniający i dygresyjny. Praca została wzbogacona o tabele i rysunki, które oraz wykaz skrótów, co niewątpliwie podnosi walory pracy i czyni ją bardziej czytelną.

Założenia metodologiczne

Wyróżnikiem badań naukowych jest odwoływanie się do zasady jedności wiedzy i metody, niezależnie od specyfiki jej stosowania w obszarze nauk społecznych. Należy podkreślić, że opiniowana rozprawa doktorska została przygotowana na bardzo dobrym poziomie metodologicznym.

Metody badawcze stosowane do rozwiązania podjętego przez Autorkę problemu naukowego wynikają wprost ze sformułowanych we wstępie rozważań, a stanowiły je przede wszystkim: metoda instytucjonalno-prawna, analiza i krytyka literatury, analiza historyczna, analiza porównawcza, analiza danych oraz ankieta (narzędzie badawcze). Autorka we wstępie wymieniła metody, natomiast w poszczególnych rozdziałach opisała ich zastosowanie. Być może jednak lepiej byłoby wprowadzić rozdział metodologiczny i wyjaśnić w nim metodologię badań. We wstępie również zabrakło krótkiej charakterystyki metod i ich zastosowania.

Pomimo tych uwag bardzo wysoko oceniam świadomość politologicznych metod badawczych. Uważam, że Doktorantka posiada kompetencje warsztatowe. Dobrze sformułowanie problemu badawczego, myślenie w kategoriach celu założeń, tez/hipotez. Warstwa metodologiczna -

logiczność porządkowania obszaru badawczego, co ważne sięganie w procesie badawczym do idei kumulatywności badań naukowych i odwoływanie się do rozwiązań, które proponowane były w literaturze.

Baza źródłowa dysertacji może nie jest zbyt obszerna, ale zawarto w niej najważniejsze opracowania z zakresu tematyki doktoratu. Autorka właściwie przeprowadziła kwerendę korzystając z publikacji zwartych, publikacji pod redakcją, artykułów naukowych, źródeł interesowych oraz aktów prawnych (one powinny być na początku bibliografii). To wszystko świadczy o znajomości opracowań naukowych poświęconych prezentowanym zagadnieniom. Dysertacja została również oparta o zagraniczne materiały źródłowe.

Należy podkreślić istotny wkład Autorki w zgromadzenie odpowiednich materiałów źródłowych do przeprowadzonej w dysertacji analizy. Świadczy to o umiejętnościach Doktorantki w zakresie doboru materiału źródłowego i literatury, a także o znakomitej znajomości analizowanych problemów.

Reasumując, należy podkreślić, że zawarte w recenzji uwagi polemiczne nie zmieniają ogólnej pozytywnej oceny rozprawy doktorskiej mgr Moniki Cukier-Syguły. Jest to pionierskie w badaniach politologicznych opracowanie dotyczące problematyki samorządowych elit politycznych.

Praca została napisana na bardzo dobrym poziomie merytorycznym i metodologicznym. Pani Magister wykazała się znajomością podjętej tematyki zarówno w warstwie opisu, jak i analizy.

Sugeruję także wydanie dysertacji w postaci monografii bądź publikację fragmentów w czasopismach naukowych.

Chciałabym także złożyć wniosek o wyróżnienie tej pracy.

Pani mgr Monika Cukier-Syguła przeprowadził interesującą analizę dotyczącą samorządowych elit politycznych miast na prawach powiatu województwa śląskiego po roku 2018. Należy podkreślić, że praca doktorska jest opracowaniem wartościowym merytorycznie, ma charakter nowatorski, wnosi istotny wkład w badania nad problematyką samorządowych elit

7

politycznych miast na prawach powiatu, może stanowić niejako wzorzec do prowadzenia podobnych badań w innych województwach.

Doktorantka posiada wysoki poziom kultury badawczej, przejawiający się w samoświadomości warstwy teoretycznej, metodologicznej dyscypliny i umiejętności zastosowania tego w analizie w rozwiązywaniu konkretnego problemu badawczego.

Dysertacja stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego i istotnej doniosłości, zwłaszcza w warstwie praktycznej.

Mając na uwadze powyższe rozważania, stwierdzam, iż rozprawa mgr Moniki Cukier-Syguły spełnia wymagania określone art. 187, ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce Dz. U. 2018 poz. 1668 i w związku z powyższym wnioskuję o dopuszczenie mgr do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Małgorzata Podolak

